

Tanulmányok

KARL NEHRING

Mátyás külpolitikája

Mátyás külpolitikájának kutatása csaknem száz éves múltra tekinthet vissza. Ha figyelmen kívül hagyjuk az Emericus Kelcz¹ és Stephanus Kaprinai² által kiadott első forráspublikációkat, akkor Nagy István és Nyáry Albert³ azok, akik a XV. század második felének magyar külpolitikájával kapcsolatban az első átfogó levéltári kutatásokat végezték és eredményeiket közzétették. A döntő áttörés ezen a téren azonban elsőként Fraknoi Vilmosnak sikerült, átfogó forráspublikációival és számos tanulmányával Mátyás külpolitikájáról.⁴ Túlzás nélkül állítható, hogy Fraknoi klerikális-nacionalista felfogásával mind a mai napig a legtartósabb befolyást gyakorolta Corvin Mátyás történeti képének kialakítására. Ez érvényes mind a magyar, mind pedig különösen az osztrák és a német történeti kutatásokra. Szekfü Gyula nem kevésbé nemzeti interpretációja után, amely Mátyásban mindenekelőtt a renaissance állam renaissance uralkodóját látta, Elekes Lajos⁵ a második világháborút követően lényegesen eltávolodott Fraknoi és Szekfü nemzeti koncepciójától és a társadalom- és gazdaságtörténet fontosságát hangsúlyozta a Hunyadiak külpolitikájának szempontjából, jóllehet az erre vonatkozó források feltárása és interpretálása még a kezdeteknél tart. Örvedetes lenne, ha Fügedi, Kubinyi, Mályusz, Szűcs és mások ilyen jellegű kezdeményezései folytatódna és kibővítené. A magyar külpolitika itt következő összegzése az előbbieken említett alapvető munkákra támaszkodik. Ezekon túlmenően felhasználja Rázsó Gyula munkáját⁶ és a saját levéltári kutatásokat, valamint értekezéseket Mátyás és III. Frigyes császár kapcsolatairól.⁷

¹ *Emericus Kelcz*: Epistolae Matthiae corvini . . . 3 kötet. Cassovia 1743–1754.

² *Stephanus Kaprinai*: Hungaria diplomatica temporibus Mathiae de Hunyad, Regis Hungariae. 2 kötet, Vindobonae 1767, 1771.

³ *Nagy Iván és Nyáry Albert*: Magyar diplomáciai emlékek Mátyás király korából. 4 kötet. Budapest. 1875–1878.

⁴ A számos publikációról és kiadásról ld.: *Kosáry Domokos*: Bevezetés a magyar történelem forrásaiba és irodalmába, 1. kötet. Budapest. 1951. 170, 174–179.

⁵ *Elekes Lajos*: Mátyás és kora. Budapest. 1956.

⁶ *Rázsó Gyula*: Hunyadi Mátyás török politikája. Hadtörténelmi Közlemények, 22 (1975), 305–348.

⁷ *Karl Nehring*: Matthias Corvinus, Kaiser Friedrich III. Und das Reich. München. 1975. – Uő: Quellen zur ungarischen Aussenpolitik in der zweiten Hälfte des 15. Jahrhunderts. Levéltári Közlemények, 47 (1976), nyomtatásban. Ebben a regeszta- és forráskiadványban, amely számos levéltárban folytatott kutatás alapján készült, tájékozódhat a legegyszerűbben az olvasó jelen tanulmány bővebb forrásairól. Ezen túlmenően a szerző az újonnan feltárt levéltári anyagokat mikrofilmgyűjtemény formájában a Magyar Országos Levéltár rendelkezésére bocsátotta („K. Nehring gyűjtése” Filmtár 30173–30174. sz.) és ezzel a további kutatások számára is hozzáférhetővé tette azokat.

Corvin Mátyás trónralépésekor ismét az a hatalmi konstelláció, ami mindig változó koalícióival, perszonalunióival, szövetségeivel Kelet-Európa későközépkori külpolitikai helyzetét jellemzi: Magyarország, Csehország Podjebrád György, Lengyelország IV. Kázmér uralma alatt és Ausztria, mely rövidesen teljesen III. Frigyes császár uralma alá kerül. Zsigmond kora óta, a XV. században Magyarországnak nehezen felbecsülhető külpolitikai tényezőként kell számolnia a török veszéllyel.

Már Mátyás kormányzásának kezdeteire rányomja bélyegét az ellentét közte és III. Frigyes császár között, akinek a birtokában volt a királyi korona, s akit a Mátyással szemben ellenséges magyar főnemesi liga magyar királyként elismert. Nem utolsósorban a pápai közvetítésnek köszönhető, hogy a Magyarország és Ausztria közötti számos határvizsoly a bécsújhelyi békével egyelőre megszűnt, amennyiben a császár kiszolgáltatta Mátyásnak a koronát, de Magyarország királyának címéről nem mondott le, és – arra az esetre, ha Mátyás legitim férfi örökös nélkül hal meg – biztosította a Habsburgok utódlását Magyarországon. Ezzel a III. Frigyes és Mátyás közötti konfliktust ideiglenesen áthidalták, hiszen a császárnak lényegében sikerült érvényesíteni követeléseit. Mátyás számára a szerződés mindenekelőtt az ellenséges főnemesi csoporttal szembeni belpolitikai helyzete miatt volt fontos. Úgyesen korlátozta a mágnásoligarchia befolyását és 1464-ben megkoronáztatta magát az igazi magyar koronával.

A török elleni boszniai hadjáratot Mátyás 1463-ban Jajce bevételével lezárta, anélkül, hogy Bosznia legnagyobb részét ismét visszaszerezte volna. Szerencsés kimenetelű volt számára az erdélyi felkelés is, melynek végén biztosítékot nyert István moldvai fejedelem és Szapolyai Imre lojalítására vonatkozóan. Figyelmét azonban valójában birodalmának nyugati határa kötötte le, ahol a cseh utraquisták Podjebrád György vezetése alatt, akit a pápa „eretnekként” kiátkozott, a legjobb fogódzót jelentették Mátyásnak külpolitikája átalakításához. Követve a pápa felszólítását minden Podjebráddal való szövetség felmondására, Mátyás II. Pálnak írott válaszában rögtön beleegyezett a Csehország elleni esetleges háborúba és a kereszténység védelmezőjeként ajánkozott a cseh utraquizmussal szemben. Egyfajta lépésenként Mátyás elébe akart menni a Kúria terveinek, melyek Podjebrád utódának a lengyel király egyik fiát szánták; hiszen a Jagellók nem adták fel örökösödési igényüket Csehországra és Magyarországra és a katolikus szövetség Morvaországban Zdenek von Sternberg vezetése alatt szintén szimpatizált a Jagellók trónöröklésével a Cseh Királyságban.

III. Frigyes császár volt az, aki Podjebrád fiának, Viktorinnak 1468-as hadüzenete után segítséget keresve Mátyáshoz fordult, mivel sem a lengyel királyság, sem a birodalmi fejedelmek nem biztosították aktív támogatásukról a Csehország elleni háborúban. Mátyásnak sikerült Egerben meggyőznie a magyar rendeket arról, hogy az utraquisták elleni harc fontosabb, mint a török elleni. Mivel III. Frigyes hiába várt az osztrák rendek támogatására, a Csehország elleni háború mindinkább a Mátyás és Podjebrád közötti harcra szűkült. Mátyásnak ebben a harcban sikerült a katolikus szövetség, nevezetesen Sternberg és Prothas olmützi püspökök támogatását megnyerni, akik Morvaország és Szilézia elfoglalása után mindjobban Hunyaditól függő helyzetbe kerültek. Csehország mindazonáltal megmaradt Podjebrádnak, bár a cseh királyi cím megszerzésére vonatkozó igény jogosságát Mátyás kétségbe vonta, amikor 1469-ben Olmützben Csehország királyává választotta magát a katolikus szövetség élharcosai által, a pápa és a császár akarata ellenére. Morvaország, Szilézia és mindkét Lausitz hűbéruraként Mátyást immár sokoldalú

kapcsolatok fűzték Brandenburg és Szászország választófejedelmeihez, valamint a bajor hercegekhez, amennyiben ők is a cseh korona hűbéresei voltak. Mátyás azt remélte, hogy bennük szövetségesre talál a Magyarországra vonatkozó Jagelló és Habsburg örökösödési igényekkel szemben.

Mátyás Csehország királyává történő koronázásával ismét kiújult a háborúság III. Frigyes császár és a magyar király között. Amikor Vitéz János hiába adta elő Bécsben a magyar követelést a Habsburg örökösödési igény megszüntetésére, csak a pápai legátusoknak volt köszönhető, hogy III. Frigyes és Mátyás között 1470-ben Bécsben mégis találkozóra került sor; az eretnekek elleni harc miatt ugyanis a Kúriának rosszkor jött volna az Ausztria és Magyarország közötti háború. Bécsben azonban nem értek el pozitív eredményt. A császár még azt is habozott megígérni, hogy lányát, Kunigundát Mátyáshoz adja feleségül. Fraknoi feltevése, hogy ebben az összefüggésben felmerült Mátyás lehetséges örökösödési igénye a német királyságra, a megalapozatlan spekulációk körébe tartozik.

Podjebrád halálával 1471-ben kiéleződött az ellentét Mátyás és a Jagellók között, akiknek sikerült IV. Kázmér fiát, Vladiszlavot az utraquista cseh rendek által Csehország királyává választatni. Vladisláv mellett Mátyás és Albrecht, Szászország hercege pályázott a Cseh Királyság koronájára. Míg a Kúria hiába támogatta Mátyás jelölését, a császár a cseh örökösödési kérdésben tartózkodóan viselkedett és ezzel a status quot, Vladiszlav már megtörtént megválasztását erősítette meg. Az 1471-es regensburgi birodalmi gyűlésen sem sikerült a magyar követnek megnyerni a császár és a birodalmi rendek támogatását Mátyás cseh királlyá történő megválasztásához és elérni választófejedelemmé való hűbéri beiktatását, jöllehet Mátyás reménykedett Ernst és Albrecht szász hercegek támogatásában, minek fejében kilátásba helyezte a Wettineknek a cseh korona hűbértartokaitól való részesedést.

A Vitéz János vezette főúri összesküvéssel összeköttetésben IV. Kázmér, Lengyelország királya azt tervezte, hogy hasonló nevű fiát ellenkirályként a magyar trónra ülteti. A Lengyelországot, Csehországot és Magyarországot magában foglaló Jagelló nagybirodalom tervét azonban Mátyás hamarosan megghiúsította, amikor sikerült mind Kázmér herceg betörését visszaverni, mind a magyar főurak ellenállását megtörni. Mátyás jellemző módon a császárban látta a főnemesi összeesküvés és a lengyel támadás okozóját. Ezzel túlértékelt III. Frigyes befolyását, aki látszólag habozó magatartásával a Hunyadi–Jagelló ellentétből csak hasznot húzhatott.

A magyar király tárgyalásai a Wettinekkel, a Hohenzollernekkel és a császár ellenségeivel, a Wittelsbachokkal, nem tudták megakadályozni az első Habsburg–Jagelló koalíció létrejöttét Magyarország ellen. A fenyegető koalíciót csak Mátyásnak a számszerűen túlerőben levő lengyel sereggel szemben 1474-ben Boroszlónál aratott fölényes győzelme robbantotta szét. A Jagellókkal még ebben az évben megkötött fegyverszünetet – amelyhez a császár is csatlakozott, nem akarván különbékét kötni Mátyással – használta fel Mátyás arra, hogy szövetségi tárgyalásokat folytasson Burgundiával és a német lovagrenddel. A török elleni közös harc reményében Velence és a pápa örömmel üdvözölték a fegyverszünetet. Az is mutatta Mátyás megerősödött helyzetét, hogy István moldvai fejedelem Moldva lengyel hűbéri fennhatóságát felcserélte a magyarral. Ezekre a sokoldalú diplomáciai előkészületekre támaszkodva, melyekhez még hozzátartozott Mátyás védelmi szövetsége Ermland püspökével és a német lovagrenddel Lengyelország ellen, a magyar

király 1475 októberében megindította a török elleni háborút, amely Szabács várának bevételével győzelmes véget ért.

A siker, valamint a császár és a Jagellók általi fenyegetettség ügyes túlhangsúlyozásával Mátyásnak ismét sikerült elérnie, hogy úgy tüntesse fel magát, mint a kereszténység önzetlen védelmezőjét és megerősítse a Kúriát ama hagyományos meggyőződésében, hogy ami Magyarországnak használ, az a kereszténység megerősítéséhez is hozzájárul. Erre annál is inkább szüksége volt, mivel az egész cseh királyságra vonatkozó igényét többé nem igazolhatta a cseh eretnekek elleni harccal. Fenyegetőnek tűnhetett Mátyás számára a Habsburg–Burgundi örökösödési szerződés, ami nemcsak hogy megerősítette III. Frigyeset birodalmon belüli hatalmi politikájában, hanem Magyarország számára egy potenciális nyugati szövetséges elvesztését is jelentette. Hiába gyanúsította Mátyás a császárt Károly, Burgundi herceggel szemben azzal, hogy a várható burgundi–svájci háború kezdeményezője és hiába tett javaslatot Burgundi Mária és saját jövőbeli felesége, Beatrix öccsének házasságára.

Az Aragóniai Beatrix-szel 1476-ban megkötött házasság Mátyás külpolitikája szempontjából inkább további teher lett, mint Magyarország helyzetének megerősítése Kelet-Európában. Miután a császár és a lengyel király ismét csak vonakodtak lányaikat Mátyáshoz feleségül adni, Mátyás – jobban, mint szerette volna – belebonyolódott az itáliai félsziget konfliktusaiba. Háttal fordítva leghatalmasabb – és a török elleni harc szempontjából legfontosabb – támogatójának, csatlakozott a pápa, Nápoly és Firenze Velence elleni ligájához.

Hunyadi figyelmének előterében azonban továbbra is a császár állt, egy birodalmi háború lehetősége, amely – sub colore mittendi contra Turcos – veszélybe sodorhatta magyarországi uralmát. A császár és Mátyás közötti kölcsönös bizalmatlansághoz hozzájárult az elégedetlenkedő osztrák főnemesek támogatása a magyar király által, valamint az esztergomi érsek, Johann Beckensloer menekülése a császárhoz 1476 februárjában. Ebben a feszült helyzetben, 1477 júniusában III. Frigyes Vladiszlavnak adományozta a cseh királyság regáléit és hűbéreit, valamint ráruházta a választófejedelmi méltóságot a főpohárnoki tisztséggel. Mátyás túlságosan elkötelezte magát a cseh kérdésben ahhoz, hogy figyelmen kívül hagyhatta volna a császár provokáló lépését: a Habsburg–Jagelló érdekszövetség demonstrálása Mátyás számára casus belli volt.

A pénzügyek és a királyi közigazgatás korszerű központosítása, a zsoldos hadsereg kiépítése, valamint a főúri ellenzék visszaszorítása megerősítették Mátyás helyzetét. Emellett Mátyás jól értett ahhoz, hogy jelentős világi és egyházi pozíciókat saját híveivel töltsön be, akik nagyrészt a magyar kismemesi rétegből rekrutálódtak, vagy mint külföldiek, a királynak különösen lekötözöttjeivé váltak. Mégis, még a császár és a Jagellók elleni Mátyás által keresett háború előtt, hallatszottak olyan hangok – mint a Báthory Istváné –, amelyek az Ausztria, a „Hydra Autrica” elleni háborútól óvták a királyt, mivel a török elleni háborút fontosabbnak tartották. Ez a kisebbség azonban nem zavarhatta Mátyás elképzeléseit, aminek középpontjában a bécsújhelyi szerződés revíziója állt, ama „iniqua conditio”, ahogy Mátyás nevezte, amellyel a császárnak sikerült a magyar király szuverenitását megkérdőjelezni, s örökösödési igényét Magyarországra kinyilvánítani. Erre a császár elleni hadjárat egyik vezére, Kinizsi Pál is felemelkedett és figyelmeztetett a császár bitorló politikájára, ami sokkal veszedelmesebb Magyarországra nézve, mint a

törökök előnyomulása, akik szinte naponta követelnének nemcsak fegyverszünetet, hanem békét is.

1477. július 12-én Mátyás hadat üzent III. Frigyes császárnak. Hadüzenetében kiemelte azt a segítséget, amit a császárnak az „eretnekek” ellen nyújtott és azt állította – a Csehországért folytatott hosszas vita során először –, hogy III. Frigyes pecsétetes levélben tett ígéretet arra, hogy Viktorin Ausztriából történő kiűzése fejében hűbérként neki adományozza a cseh királyság regáléit. Így most kényszerítve látja magát, hogy a törökök elleni harcot beszüntetve a császári örökös tartomány ellen vonuljon. Az ügyesen megfogalmazott hadüzenetet, mely kifejezetten kivételt tett a birodalmi rendekkel, Mátyás politikai röpiratként terjesztette, azzal vádolva a császárt, hogy a kereszténység ellenségeivel folytatott harcban – ami a középkori felfogás szerint valójában a császár feladata lett volna – hátba támadta. Amikor Mátyás a fő sereggel betört Ausztriába, Vladiszlav, a császár szövetségese már visszavonult Csehországba. III. Frigyes császár – minden ellenállásra képtelenül – tehetetlenül elmenekült Stájerországba, addig, amíg pápai közvetítéssel tárgyalásokra került sor Mátyás és a császár között. A tárgyalások 1477 decemberében a gmundeni ill. klosterneuburgi szerződéssel zárultak le.

Ha Mátyás nem is érte el a bécsújhelyi szerződés módosítását, arra mégis rákényszerítette a császárt, hogy a békeszerződésbe felvegyen egy lényeges pontot, amivel megbontja a Habsburg–Jagelló szövetséget: III. Frigyes, hasonló formában, mint röviddel előtte Vladiszlavnak, megígérte Mátyásnak, hogy Csehországot hűbérbirtokként neki adományozza. Ezen túlmenően a császár arra kötelezte magát, hogy kártérítésként 100 000 guldent fizet Magyarországnak. A kölcsönös ígéret, hogy egyik sem avatkozik a másik belügyeibe, megmaradt a szándéknál, egyik fél sem tartotta magára nézve kötelezőnek. Arra az esetre, ha a kártérítési összeget a megállapított határidőn belül nem kapná meg, Mátyás fenntartotta magának az intervenció jogát. Előrelátható volt, hogy ez a helyzet hamarosan bekövetkezik, tekintettel a császár nehéz pénzügyi helyzetére és a maga korában jól ismert gyanakvó természetére és fősvénységére. A mélységes bizalmatlanság, amit III. Frigyes Mátyással szemben táplált, tartotta vissza attól, hogy beleegyezzen a Mátyás által ügyesen tálalt titkos megállapodásba, amit a békeszerződéshez kívánt csatolni. A titkos klauzula azt tartalmazta, hogy a császár a nápolyi Ferdinánd király Frigyes nevű fiát – a magyar királyné egyik fivérét – juttassa hozzá, hűbérként, a milánói birodalmi vikáriátushoz, amely Galeozzo Maria Sforza meggyilkolása után megüresedett. Mátyás megígérte, hogy lemond a 100 000 guldenről, ha III. Frigyes három éven belül lányát is nápolyi herceggel jegyzi el. Ha nem is valósult meg a titkos klauzula, mégis világosan mutatta a magyar külpolitikai terveket, amelyeket Mátyás – nem mentesen Beatrix királyné befolyásától – tartogatott. Egészében, a gmunden/klosterneuburgi béke a magyar külpolitika nagy sikere volt. Maga a hűségreverzális, amit Mátyás Csehország királyaként tett, még egyszer aláhúzta a magyar korona szuverenitását a birodalommal szemben: „... salvis semper per omnibus et singulis libertatibus regum et regni Hungariae, qui ab ipso sacro imperio prorsus exempti semper extiterunt et existunt”. Mátyás már 1478 januárjában felszólította Alsó-Bajorország hercegét, II. Ottót, Württemberg grófját, V. Ulrichot, Albrechtet, Szászország hercegét és János brandenburgi örgrófit, hogy jöjjenek Boroszlóra, tegyenek neki, mint Csehország királyának hűbéri esküt és vegyék át a nekik járó hűbéreket.

Mielőtt Mátyás tárgyalási lehetőséget keresett Vladiszlavval és IV. Kázmér királlyal, 1478 februárjában országgyűlést tartott Budán, amelyen sikerült elérnie a portaadó kiírását újabb 5 évre. Az előzetes tárgyalások a magyar és cseh tanácsok között, melyeket Mátyás a maga javára tudott fordítani, a következő megállapodáshoz vezettek: azokat a területeket, amelyeket Mátyás a cseh korona jogán birtokolt – Morvaországot, Sziléziát, Lausitzet és a hat várost – és azok örökösödési jogát Vladiszlav zálogkölcsonként Mátyásra iratta, s leghamarabb Mátyás halála után lehetett kiváltani 400 000 guldenért. Kötelezettséget vállaltak a „Csehország királya” megszólításra és abban állapodtak meg, hogy a szerződést – melyhez a lengyel király is csatlakozhat – ünnepélyesen hirdetik ki az Olmützben tartandó hercegi találkozón.

Hiába vártak azonban a lengyel király részvételére, aki – harcban az erlandi püspökkel és a német lovagrenddel – látta a magyar király által tervezett színjáték mögött meghúzódó szándékot. Vladiszlav, aki már júniusban megérkezett a Mátyással tervezett találkozó színhelyére, Mährisch-Neustadtba és nem akarta tovább magára vállalni a hercegi találkozó Mátyás szándékozta halogatását, már azzal a gondolattal foglalkozott, hogy visszatér Prágába. Olmützbe ekkor már megérkeztek II. Ottó és Kristóf bajor herceg, valamint Albrecht, Szászország hercege, hogy közvetítsenek a Mátyás és Albrecht Achilles brandenburgi választófejedelem között Glogau sziléziai hercegség miatt folyó vitában. Mátyás július 2-án érkezett meg nagy udvartartással és parádéval, a királyné és több magas méltóság kíséretében Olmützbe. A pompa és a költséges ünnepek tükrözték a magyar király hatalmát és hatalmi igényét is. Olasz és német követek voltak tanúi a fényes látványosságoknak, melyek közepette megtörtént a vlach megyei nemességből királyi nemzetséggé felemelkedett Hunyadi-ház uralkodói legitimációja. „Nimis appetens glorie Mathias erat; inter duos orbis imperatores se situm esse conspicabatur” tudósíthatott Bonfini és a boroszlói városi írnok számára a Nagy Sándorral való összehasonlítás sem bizonyult elegendőnek. Egész Európának látnia kellett, hogy Hunyadi Mátyás a Habsburgok és Jagellók régi uralkodói nemzetségei fölé emelkedett, s hogy hűbéresei Európa legelőkelőbb német hercegi házaiból származtak.

Július 21-én Mátyás és Vladiszlav aláírták a békeszerződést, ami megerősítette a területi status quot. A cseh korona országaihoz tartozó rendek csatlakozó okmányaikban fogadalmat tettek a szerződés betartására. Mátyás sikerét a katonai eszközök bőséges igénybevétele, ügyes azonosulása a „defensor ecclesiae” szerepével és politikai pragmatizmussal folytatott diplomáciája határozták meg, mely diplomácia egyfelől felismerte Vladiszlav csehországi pozíciójának gyengeségét, másfelől nem táplált illúziókat Csehország magvának legyőzésével kapcsolatban. Így az olmützi békeszerződés mindkét fél számára lehetővé tette birtokállományuk konszolidálását, amit Mátyás Sziléziában energikus centralizációs törekvésekre és több sziléziai hercegség családi birtokként való megszerzésére használt fel.

Eközben béketárgyalásokra került sor a lengyel királlyal, aki azonban csak 1479 áprilisában járult hozzá a Mátyással kötendő békéhez, amikor Mátyás feladta szövetségét az erlandi püspökkel és a német lovagrenddel. A Lengyelország ellenségeivel kötött szövetség betöltötte feladatát. Mivel a lengyel tanácsok még 1473-ban úgy nyilatkoztak, hogy „... Mátyás nemessége csúfság tárgya, nem valódi, semmit sem számít”, ezzel a szerződéssel Mátyás elérte magyarországi uralmának elismerését. Nem félt a Kúria politikájának, amely a német lovagrendet támogatta, ellenére cselekedni, mivel látta, hogy

IV. Sixtus pápát túlságosan lefoglalják az itáliai belviszályok és azt remélte, hogy Mátyás a jövőben hatékonyan támogatni fogja a Kúria és Nápoly Velence elleni ligáját. A gmunden/klosterneuburgi és az olmützi béke, valamint a kiegyezés Lengyelországgal a magyar külpolitika csúcspontját jelentették a XV. század második felében; meghozták Mátyás számára a magyar vezető szerep elismerését a Duna vidékén.

A nyolcvanas évek magyar külpolitikáját a Mátyás és a III. Frigyes császár közötti ellentét jellemezte. A török elleni harcot csak félszívvel folytatta tovább és az 1483-as fegyverszünet után be is szüntette. Mátyás a kenyérmezei ütközetben (1479) és a Bosznia–Szerbia elleni portyázásokban (1480/81) személyesen már nem vett részt és külpolitikájában a legnagyobb fontosságot a császárral való konfliktusnak tulajdonította. Ehhez a császár is hozzájárult azáltal, hogy a szerződésben vállalt 100 000 gulden kifizetését nem teljesítette hiánytalanul és Mátyás csak erre várt, hogy éljen intervenció jogával. A salzburgi és passauai püspökségek közötti viszály Mátyás számára a legjobb alkalmat kínálta a beavatkozáshoz.

A salzburgi érsekhez, Bernhard von Rohr-hoz fűződő kapcsolata, akit Mátyás már 1467 és 1472 között védelmébe vett a császárral szemben, ismételten lehetőséget nyújtott arra, hogy III. Frigyes a saját örökös tartományaiban hozza fenyegetett helyzetbe. A Magyarországról elmenekült esztergomi érsek, Johann Beckensloer arra ösztönözte a császárt, hogy számára biztosítsa a salzburgi érsekség utódlását, amikor ismeretessé vált, hogy Bernhard von Rohr vissza akar vonulni hivatalából. Mátyás beavatkozásának tulajdonítható, hogy a salzburgi érsek feladta lemondási szándékát, miután Mátyás 1478-ban biztosította védelméről a püspökség összes ellenségeivel szemben. Beckensloer aztán már hiába tett lépéseket annak érdekében, hogy visszatérhessen Esztergomba, az érsekséget Mátyás feleségének egyik fivérével kívánta betölteni. Ez csak 1482-ben sikerült a királynak, a császár és néhány magyar mágnás ellenére, akik felléptek az egyházi birtokoknak idegen kézre juttatásával és a nápolyiak növekvő magyarországi befolyásával szemben.

A védelmi ígéret megerősítése érdekében Mátyás 1479-ben szerződést kötött Bernhard von Rohr-ral, ami a magyar király számára megnyitotta a salzburgi érsekséghez tartozó valamennyi várat és birtokot, ameddig a király háborúban áll a törökökkel, vagy „alios quoscumque nostros et dicte ecclesie adversarios”. Így anélkül, hogy hadat kellett volna üzennie Ausztriának, Mátyás hozzájutott a Karinthiában és Stájerországban levő salzburgi birtokokhoz, melyek közül a legjelentősebbek a Dráva és a Száva mentén közvetlenül Magyarországgal voltak határosak. Rövid idő múltán a salzburgi birtokokat magyar csapatok foglalták el, s innen indították támadásaikat a császári örökös tartományok ellen. A Beckensloer és Rohr személye körüli viszály éveken át alapul szolgált a császár és Mátyás közötti vádak és ellenvádak kibogozhatatlan szövevényéhez. Mindketten óvakodtak azonban attól, hogy a valódi ok – a hegemoniára törekvés – napfényre kerüljön.

A salzburgi viszályal párhuzamosan Mátyás a passauai püspökségi vitát is megkísérelte felhasználni a császárral szembeni pozíciójának erősítésére. Míg III. Frigyes hűséges tanácsadóját, Georg Hessler-t kívánta a püspöki székbe ültetni, a Mátyással szövetséges Wittelsbachok az ő jelöltjüket, Mauerkirchert akarták püspöknek. A salzburgi beiktatási viszályhoz hasonlóan, Mátyás Mauerkirchert védelmébe vette, aki ennék fejében 1481 októberében a püspökséghez tartozó Sankt Pölten és Mautern helységeket 100 000 guldenért zálogként átengedte Mátyásnak. Bár a pápa nem engedett Mátyás követelésének, a passauai püspökség körüli vita Mátyás és a császár ellenségei – a Wittelsbachok –

javára oldódott meg 1482-ben, amikor Hessler meghalt. Mautern és Sankt Pölten birtoklásával Mátyás megszerezte az első szilárd támaszpontokat Alsó-Ausztriában, melyek Alsó-Ausztria későbbi meghódítása szempontjából jelentősek voltak.

Fenyegetően kiéleződött a helyzet Mátyás számára, amikor a birodalmi gyűléseken a magyar követek alig találtak meghallgatásra és a szászországi és brandenburgi választófejedelmekkel folytatott tárgyalásokon kiderült, hogy a német birodalmi hercegek egy része a császárnak a „törökök” elleni harchoz csapatkontingenseket bocsátott rendelkezésére. A „sub colore mittendi contra Turcos” tervét a valódi politikai és stratégiai célok leplezésére Mátyás túlságosan is jól ismerte ahhoz, hogy ne látta volna előre, hogy itt magyarországi uralmának a fenyegetéséről van szó. Azt, hogy Mátyás teljes mértékben a császárral való harcnak szenteli figyelmét, mutatta Itáliával szembeni politikája is.

A törökök által 1481-ben elfoglalt Otranto város felszabadítására Mátyás Magyar Balázs vezetésével expedíciós sereget küldött; a magyar csapatok sikerén felbátorodva, Nápoly és Ferrara arra használták fel rokoni kapcsolataikat, hogy Mátyást bevonják a Velence elleni háborúba. Hiába kísérelte meg azonban Beatrix királyné is, hogy férjét megnyerje a Velence és a pápa elleni itáliai liga számára. Harmadik frontot a magyar király aligha engedhetett volna meg magának, főleg nem merészelt volna a Velencével szemben gyakorolt minden kritika mellett sem, hogy közvetlenül megtámadja. Az itáliai ligákon belüli gyakori változások is hozzájárultak ahhoz, hogy a továbbiakban katonailag ne kötelezze el magát az itáliai félszigeten. Ennek ellenére Nápoly és Ferrara a nyolcvanas években tovább folytatták erőfeszítéseiket Beatrix segítségével, hogy Mátyást elvonják a császár elleni háborútól és maguknak biztosítsák a magyar támogatást. A Mátyás és Beatrix külpolitikai célkitűzéseiben meglévő különbség később még a magyar trónutódlás kérdésében éleződött ki. A külpolitikai elszigetelődés megelőzése céljából Mátyás 1481 nyarán követeket küldött a Svájci Államszövetséghez és XI. Lajos királyhoz. A svájci szövetségi gyűlés azonban tartózkodott attól, hogy svájci zsoldosokat küldjön III. Frigyes ellen és XI. Lajossal sem sikerült szövetséget kötni a Svájci Államszövetség és Franciaország közötti ellentét miatt.

Ebben az időben már szaporodtak a határvillongások a magyar és a császári zsoldosok között az osztrák–magyar határ mentén. Ebben már szerepet kaptak a Szászország és Brandenburg által küldött kontingensek is, jóllehet megbízásuk csak a török elleni háborúra szólt. Mielőtt a birodalmi kontingensek további megerősítésére került sor, Mátyás 1482 áprilisában hadat üzent a császárnak, mint Ausztria főhercegének. Mátyásnak három éven belül sikerült meghódítani Alsó–Ausztria legnagyobb részét és Bécset, miután a birodalmi rendek visszavonták segélycsapataikat, hiszen kevésbé állt érdekükben a Habsburgok hatalmának biztosítása és kiterjesztése, akik legutóbbi szerzeményükhöz, Burgundiához, már a birodalmi seregek bevetése révén jutottak. Mindinkább világossá vált ugyanis a birodalmi rendek számára éppúgy, mint a magyar rendek számára, hogy a Hunyadi–Habsburg ellentétben a két uralkodóház érdekellentéiről volt szó. Túlzás nélkül megállapítható, hogy Mátyás külpolitikáját uralkodásának utolsó éveiben az az elképzelés uralta, hogy Magyarország megszerzett hegemon helyzetét a Hunyadi-ház vezetéséhez kösse; külpolitikai szempontból egyedül a császár volt az, aki, veresége ellenére, magyarországi trónigényével Mátyás célkitűzésének megghiúsítására törekedett.

Már a bécsújhelyi szerződésben a császár egyetlen fiát, Maximiliánt említették név szerint Magyarország trónörököséneként, ha Mátyás legitim örökös nélkül halna meg. Nem úgy,

mint Maximilian, aki a burgundi örökség megszerzésével és biztosításával már tekintélyt és befolyást szerzett magának a birodalomban, Corvin János, Mátyás egyetlen fia, egészen az apja árnyékában maradt. János, aki 1473-ban Budán született és a nagyapja nevére keresztelték, mesalliance-ból származott és így nem tett eleget a „legitim férfi utód” követelményének, amit a bécsújhelyi szerződés rögzített. Legitim örökösöt várva a Beatrixszel kötött házasságtól, Mátyás úgy határozott, hogy fia egyelőre pap legyen. Amikor az évek során egyre halványult a remény, hogy az Aragóniaival való házasságból trónörökös származik, Corvin Jánost neveléssel és világi birtokkal a trónutód szerepére készítették elő. Mialatt még a német és cseh nyelv elsajátítása kötötte le, Mátyás már azon fáradozott, hogy nagyobb birtokokat biztosítson számára Sziléziában és Morvaországban. 1485 elején Mátyás nyilvánosságra is hozta szándékát, hogy a fia kövesse Magyarország trónján. A bécsújhelyi megállapodásokkal szemben Mátyás a Hunyadiak örökösödési igényét demonstrálva még Bécs polgárságát is arra ösztönözte, hogy a fiának esküdjenek hűséget. A Habsburgok jogos örökösödési igényével Mátyás szembeállította a Hunyadiak tényleges elismerését Alsó-Ausztriában. Olyan korszakban, amikor apósa Nápolyban „fattyúként” került a trónra és VIII. Ince pápa nem is igyekezett eltitkolni számos törvénytelen fiát, Mátyás semmi rendkívülit nem talált abban, hogy Jánost tekintse utódának, ha már a maga uralkodásának törvényességét a belső és külső ellenséggel szemben kiharcolta. Podjebrád Györggyel ellentétben, aki uralmának végén politikai belátásból minden dinasztikus tervét feladta, Mátyást mind a magyarországi és csehországi központosítási törekvések, mind a „két király és két császár” elleni harc sikerei és dicsősége, ahogy ismételten kiemelte külpolitikai eredményeit, megerősítették abban a szándékában, hogy a Hunyadiház számára biztosítsa az uralmat a Duna-medencében. Mint ahogy ő is hiába próbálkozott először a császárnál meg a lengyel királynál és uralmának pótlólagos tekintélyt és elismerést a nápolyi királyi ház leányával kötött házassággal szerzett, azon fáradozott – szemben a királyné intrikáival –, hogy fiát összeházasítsa az elhunyt Galeazzo Maria Sforza milánói herceg gazdag lányával, azzal a Biancaval, aki később Maximilian második felesége lett. Mátyás már azokon a házassági tárgyalásokon, melyeket Bécs bevétele előtt folytatott Ludovico il Moro-val, Bianca nagybátyjával, kilátásba helyezte János számára – arra az esetre, ha mégis születne fiú örököse – Csehország és Bosznia királyának méltóságát, valamint minden ausztriai hódítását és különböző sziléziai hercegségeket. Ha az osztrák birtokra szóló ígéret kissé elszélt volt is, Sziléziában Mátyás számos területet a királyi ház tulajdonába vehetett.

A Vladiszlavval kötött olmützi szerződés határozataival szemben Mátyás sziléziai hercegségek sorozatos birtokbavételével igyekezett aláaknázni a Magyarország által meghódított cseh területek zálogkölcson státuszát. 1475-től 1485-ig többek között a következő területek kerültek a Hunyadiak örökbirtokába: Leobschütz, Loslau, Tost, Beuthen, Ratibor és Kosel egyes részei. Viktorin herceget, Podjebrád legidősebb fiát, aki pártot ütött Mátyással szemben, 1485-ben arra kényszerítették, hogy Troppau hercegségéről lemondjon a király javára. Mint azokat a magyar főnemeseket, akiknek felső-magyarországi birtokaikról le kellett mondaniuk, Mátyás Viktorint is Szlavóniában kárpótolta, ami nemcsak gazdasági szempontból számított veszteségnek, hanem állandó fenyegetettséget is jelentett a törökök által meghódított Bosznia felől. Nem volt hiány olyan kísérletekben sem, amelyek a jogi különbséget igyekeztek elmosni Magyarország és a cseh korona Magyarország által meghódított területei között. A sziléziai rendek azonban, haragudván a

magyar helytartó könyörtelen adópolitikája miatt, visszautasították azokat a kísérleteket, hogy privilégiumaik és jogaik magyar pecséttel nyerjenek megerősítést. Mátyás aztán megtalálta a kompromisszumos megoldást a további joggyakorlathoz, amennyiben magyar–cseh dupla pecséttel látta el az okmányokat.

Corvin János, Hunyad grófja és Liptó hercege a sziléziai szerzeményekkel a troppai hercegi méltóság birtokosa lett, s ezzel öt évre a leggazdagabb hercege Sziléziának. János Magyarországon is tekintélyes birtokkal rendelkezett, ami visszaszállt hűbértokokból, kisajátított főnemesi birtokokból és 1484-ben meghalt nagyanyjának, Szilágyi Erzsébetnek az örökrészből alakult ki. Hogy a csak 13 éves Jánost messzemenően megvédje a mágnásoknak a királyválasztásnál érvényesülő befolyásától, Mátyás 1485-ben új királyválasztási törvényt bocsátott ki, amely a hozzá hű Szapolyai Imrének, mint nádornak döntő előjogokat biztosított a királyválasztásnál. Amikor Szapolyai 1487-ben meghalt, a nádori méltóságot többé nem töltötték be, valószínűleg az utód szerepével szembeni bizalmatlanságból: Beatrix ugyanis megkísérelte János és Bianca ugyanazon évben per procuracion kötött házasságát követően, amely az ellentéteket a Sforzák és Aragóniaiak között még jobban kiélezte, hogy magának biztosítsa az utódlást a magyar mágnások segítségével. Amennyire Mátyásnak hatalmában állt, belpolitikailag megteremtette a feltételeket a Hunyadiak trónutódlására. Most már azon volt a sor, hogy János örökösödésének legnagyobb külpolitikai akadályát leküzdje és minden Magyarországot illető Habsburg igényt Ausztria teljes meghódításával lehetetlenné tegyen.

A birodalomban ugyan egyfelől kedvezőbb helyzetbe kerültek a Habsburgok Maximilián német királlyá választása révén (1486), másfelől azonban attól tartott a császár, hogy Maximilián inkább feladná a Habsburg trónigényt Magyarországon, csak azért, hogy zavartalanul a burgundi örökségnek szentelhesse magát. Abban, hogy Vladiszlavot, mint választófejedelmet nem hívták meg Maximilián választására, Mátyás szabadulási lehetőséget látott külpolitikai elszigeteltségéből. Míg Mátyás három évvel azelőtt a cseh választófejedelmi méltóságot egyedül a maga számára követelte, most kihasználva a császár és a választófejedelmi kollégium hibáját, a Jagelló választófejedelmi jogát támogatta, aki már panaszt emelt a választófejedelmeknél az Aranybulla megsértése miatt. A császár elleni közös eljárás megbeszélése céljából a két király 1486 szeptemberében Iglauban találkozott. A határviszályok szabályozása mellett Mátyás biztosította a Jagellót, hogy támogatja cseh választófejedelmi jogainak gyakorlásában. Így Vladiszlav második, a választófejedelmekhez intézett panaszlevele már világosan elárulta a magyar király tervét. A pénzüsszeg követelése mellett, amit az Aranybulla értelmében a választófejedelmek tartoztak fizetni Vladiszlavnak választói joga figyelmen kívül hagyása miatt, Vladiszlav azokat a panaszokat ismételte meg, melyeket eddig egyedül Mátyás hangoztatott a császárral szemben. Maximilián német királlyá választása ebben a Hunyadi-házzal ellenséges értelmezésben egyenértékűnek minősült a birodalmi rendek Magyarországgal szembeni kötelezettségvállalásával. Most Vladiszlav is azt bizonygatta, hogy Mátyás harca nem a birodalom, hanem csak a Habsburg-ház ellen irányul. Bár az itáliai követjelentések Iglauból már a két király császár elleni közös eljárásáról tudósítottak, csakhamar kiderült, hogy a cseh rendek haboznak megerősíteni Mátyás helyzetét, aki az ország legnagyobb részét uralta. A cseh országgyűlés felszólította Vladiszlavot, hogy ismét szakítson Mátyással és a császárral, s a választófejedelmekkel kössön szerződést. Mátyás számára Vladiszlav visszavonu-

lása mind stratégiailag, mind politikailag nagy veszteséget jelentett a császár elleni harc folytatása szempontjából.

Ha Mátyásnak sikerült is Alsó-Ausztria utolsó jelentős városát, Bécsújhelyet bevenni és Karinthia, valamint Stájerország nagyobb részeit is uralni, Felső-Ausztriába tett előnyomulási kísérletei meghiúsultak a birodalmi kapitánnyá választott Albrecht szászországi herceg ellenállásán. Emellett mindkét fél saját pénzügyi lehetőségeinek határába ütközött. Mátyás javaslatára fegyverszünetet kötöttek, amit Mátyás és Albrecht herceg írt alá 1487 decemberében és ami de facto az osztrák–magyar háború befejeződését jelentette.

Mátyás, aki Bécsújhely bevételétől a birodalmi hercegekkel folytatott levelezésében Ausztria hercegének nevezte magát, most arra törekedett, hogy a császárral szemben, aki az Albrecht herceggel kötött fegyverszünetet nem ismerte el, külpolitikai biztosítékokat szerezzen. Ide sorolhatók a magyar király kísérletei a Svájccal, Milánóval, Tirollal és Bajorországgal történő szövetségekötésre. Nikolaus Köckeritz, aki 1484-ben lépett át szász szolgálatból magyarba, kapta azt a megbízást, hogy Zürichben tárgyaljon Magyarországgal csatlakozásáról a Svájci Államszövetség és Milánó tervezett ligájához, de a terv már kezdettől kudarcra volt ítélve Luzern és Milánó ellenségeskedése miatt. A nagy megvesztegetési összegek ellenére Köckeritz kénytelen volt belátni, hogy a svájciakat nem lehet megnyerni a császárral szembeni offenzív szövetségre; de Ludovico il Moro is, aki a Magyarországgal folytatott házassági tárgyalások ellenére szoros kapcsolatot tartott fenn Maximiliánnal, svájci követének azt az utasítást adta, hogy Köckeritznek semmiféle ígéretet se tegyen.

Nem végződött szerencsésebben a váradi püspök, Filipec János missziója sem, aki, míg Köckeritz a svájciakkal tárgyalt, a francia királyt, VIII. Károlyt Dsem kiadatására kérte. II. Mehmed menekült fia ezidőtájt nagyon kívánatos záloggá vált, olyan megfontolásból, hogy kijátszhassák II. Bajezid szultánnal szemben. VIII. Károly és a Kúria, amelynek a francia király 1488-ban kiszolgáltatta Dsemet, egyetértésben Velencével megakadályozták Dsem Magyarországnak történő kiadatását. Mátyás ezzel elvesztett egy lehetséges zsarolási eszközt a törökkel szemben. Franciaországból hazatérőben Filipec János még meglátogatta Zsigmond tiroli herceget, aki Velence elleni háborúja és a bajor hercegekkel III. Frigyes hatalmi tervei ellen kötött megállapodása révén Magyarország számára az ideális szövetséges lett volna. De Zsigmond is, Albrecht szászországi herceg veje, elutasította a magyar ajánlatot. Így az utolsó reménysugár a bajor Wittelsbachokkal való szövetséghez fűződött.

IV. Albrecht, aki azáltal, hogy megszerezte Regensburg szabad birodalmi várost és házasságot kötött a császár akarata ellenére a császár leányával, Kunigundával 1487 januárjában, a végsőkig kiélezte kapcsolatát a birodalom fejével, most Mátyás ajánlatával szemben óvatosnak mutatkozott. A Magyarország és a Wittelsbachok közötti régi barátsági szerződés alapján Mátyás 1487 novemberében követséget hozott létre, azzal a feladattal, hogy a Bajorország és Magyarország közötti szoros együttműködésről folytasson tárgyalásokat. A következő év elején a magyar követek IV. Albrecht herceg elé terjesztették a III. Frigyes ellen irányuló magyar szövetségi kívánalmat. IV. Albrecht azonban csupán a birodalmi gyűléseken Magyarországgal szemben tanúsított hűségére emlékeztetett, sohasem bocsátván pénzt és segélycsapatokat a császár rendelkezésére a Magyarország elleni háborúhoz. Nagyobb engedményt, mint pl. megtagadni Magyarországot valamennyi ellenségétől a Bajorországon történő átvonulást, a herceg nem mert tenni.

Az egyetlen külpolitikai sikert Mátyás számára az oszmán birodalommal folytatott tárgyalások hozták. 1488 szeptemberében két évvel meghosszabbították az 1483-as fegyverszünetet. Ha a törökökkel kötött szerződés meg is szabadította Magyarországot a délről jövő látnens fenyegetettségől, Mátyás mégis számolt az oszmánok további előnyomulásával. II. Bajezid számára a szerződés lehetőséget nyújtott arra, hogy mind mélyebben hatoljon be Moldvába. István, moldvai fejedelem már 1485-ben behódolt a lengyel koronának, mivel még egyedül Lengyelországban találhatott hátvédre a törökökkel szembeni reménytelen helyzetében. A császárral folytatott harc prioritását biztosítandó, Mátyás uralkodásának utolsó évei nemcsak az oszmánok előnyomulásának kedveztek, hanem a Jagellóknál is elősegítették a nagy Jagelló birodalom tervének felidézését; az utóbbi veszélyének a fékezésére szolgálhatott a III. Iván cárral szövetség, azonban a megkezdett tárgyalások nem hoztak konkrét eredményt.

A számos külpolitikai csalódást még betetőzte Beatrix királynő nyílt oppozíciója Corvin János trónöröklésével szemben. Itáliai rokonságára és az olasz pártnak a budai udvarban gyakorolt befolyására támaszkodva, amit Beatrix unokaöccse, Este-i Hippolit primássá való kinevezésével ügyesen meg is erősített, a királyné maga tartott igényt Magyarország trónjára. Mátyás nem mert nyíltan szembeszállni Beatrix-szel, hanem 1489 tavaszán sógorához, kalábriai Alfonz herceghez, a nápolyi trónörököshöz fordult, hogy kérje meg az Aragóniakat, ne támogassák Beatrixet trónigényében. A királyi instrukció, amelyet a magyar követek Nápolyban átadtak, egyfajta politikai testamentum és egyzersmind hatásos bizonyítéka annak, milyen körültekintően teremtette meg Mátyás a feltételeket a Hunyadi-utódlásra, s hogy ugyanakkor tudatában volt a veszélynek, hogy a magyar rendek a királyné lemondása esetén is a fia ellen dönthetnek. Ennek ellenére Mátyás továbbra is a Habsburgok örökösödési igényében, III. Frigyes személyében – „totius Regni nostri capitalis hostis” – látta fia jelölésének fő veszélyét, mivel a császár kihasználta a fegyverszünet időszakát arra, hogy a birodalmi hercegeknél nagyobb támogatást szerezzen a Magyarországgal szembeni háborúhoz. A birodalmi gyűlés azonban a tárgyalás mellett döntött és ezzel indirekte elébement Maximilián szándékának. Maximilián a kiegyezést kereste Mátyással, aki hozzá eszmeileg és politikailag sokkal közelebb állt, mint az introvertált császár. A császár mindaddig megakadályozta fiát a Mátyással való megegyezésben. A Sforzákhöz, Velence ellenségeihez fűződő kapcsolataikban találkoztak Mátyás és Maximilián észak-itáliai érdekei. Velence, jóindulatú semlegességet tanúsítva a császárral szemben, gyanakvással szemlélte, hogy Ludovico il Moro-nak sikerült mindkét uralkodóval szoros kapcsolatot kiépíteni, s arra készülnek, hogy közös megegyezésre jussanak. Velence, azzal a céllal, hogy megakadályozza a római király együttműködését Mátyással, 1489-ben sikertelen kísérletet tett arra, hogy közveítsen a császár és Maximilián között. Most Maximilián vette kezébe a kezdeményezést, s tanácsosait – a császár tudta nélkül – Magyarországra küldte. A fegyverszünet meghosszabbításán (1489 végéig) túlmenően a tanácsosok megállapodtak Mátyás és Maximilián Melkben történő személyes találkozásában.

A tervezett találkozó Mátyás betegsége miatt nem valósult meg, helyette Mátyás 1489 októberében követet küldött a császárhoz Laibachba, arra kérve III. Frigyeset, hogy ismerje el Corvin Jánost Bosznia és Horvátország királyának. Mátyás kész volt a stájerországi és karinthiai magyar hódítások visszaszolgáltatására. Csak alsó-ausztriai hódításait, amelyekért olyan súlyos árat fizetett, akarta haláláig megtartani. Beatrix királyné és a

magyar főnemesek Corvin János utódlásával szemben tanúsított ellenállása miatt Mátyás a császárnál próbálta elérni fia legitimációját. Ennek fejében Mátyás kész volt majdnem mindent feladni, amiért eddig a császár ellen harcolt, hiszen Corvin János Bosznia és Horvátország királyaként való elismerése fejében Mátyás még azt is megígérte, hogy a magyar főnemeseket rábeszéli a szerződés teljesítésére, azaz a Habsburgok magyarországi trónigényének elismerésére. Mátyás magatartásának hirtelen megváltozása III. Frigyeszt megerősítette merev, kivárázó álláspontjában és abban, hogy kompromisszum nélkül követelje a magyar csapatok teljes kivonását a császári örökös tartományokból. Azok a tárgyalások sem hoztak semmi kézzelfogható eredményt, amelyeket Mátyás ezzel párhuzamosan Maximiliánnal folytatott. Mátyás 1489 decemberében mereven kitartott azon követelése mellett, hogy Alsó-Ausztriát csak három millió gulden megváltási összeg fejében, halála után lehet visszaadni. Maximilián számára teljesen logikátlanak tűnt, hogy Alsó-Ausztria visszanyerésére Mátyás haláláig várjon és ráadásul rövid időn belül megfizethetetlenül nagy összegre kötelezze magát. Politikai rövidlátás volt, hogy Mátyás nem mutatott hajlandóságot a Habsburgok számára elfogadható kompromisszumra, arra, hogy a fia érdekében törlesszen valamit azokból a terhekből, melyekkel a fiának már rögtön a halála után, 1490 áprilisában szembe kellett nézni. Éppen a megoldatlan Habsburg-ellentét és az abból következő harc Magyarország utódlásáért tette lehetővé a magyar főnemesek számára, hogy megszabaduljanak a Hunyadi-centralizmus igájától és megmeneküljenek a növekvő Habsburg-birodalomba való betagozódástól. Így Mátyás külpolitikájának utolsó szakasza sikertelennek bizonyult külpolitikai háttérrel nélkülöző és belpolitikai ellentétet kiváltó hatalmi politikája miatt. A nagy politikai és diplomáciai sikert, amit Mátyás 1477-ben a császárral való kiegyezéssel és 1479-ben uralma Jagellók általi elismerésével elért, nem az oszmánok elleni nagyszabású hadjárat alapjára fordította, hanem politikai és katonai erejének legnagyobb részét a császárral szembeni harcra összpontosította.

Külpolitikájában Mátyás messzemenően központosított államhatalomra támaszkodhatott. Ellentétben a császárral, valamint Csehország és Lengyelország királyaival, Mátyás a rendek és az uralkodó későközépkori dualizmusát a maga javára döntötte el. Ez az anyagi és katonai erősség mellett politikai céljainak gyors megvalósítási lehetőségét és messzemenően független döntési hatáskört is jelentett. Mint „*rex legibus solutus*”, aki gyakorlatilag is képes volt országának gazdasági és társadalmi erőforrásait személyi politikájának szolgálatába állítani, Mátyásnak a magyar történelemben utoljára sikerült kiharcolni Magyarország uralmát a Duna-medencében. Olyan mértékben azonban, amennyire ez a teljesítmény személyéhez és az általa teremtett politikai rendszerhez kötődött, jelentkeztek a Hunyadi-külpolitika folytatásának nehézségei is.

К. Нэринг:

Внешняя политика венгерского короля Матиаса Корвина

(Резюме)

Автор статьи подытоживает развитие внешней политики Венгрии во время царствования Матиаса Корвина (1458–1490). Его исходным пунктом является мирный договор, заключённый в Винер-Нейштадте (в 1463/64 гг.), который обозначал с одной стороны признание королевства Матиаса Корвина, а с другой основу враждебности к императору Фридриху III. Автор анализирует внешнюю политику Матиаса Корвина с точки зрения традиции управления и леги-

тимации королевской власти. Венгеская внешняя политика достигает своего зенита после многих столкновений с легитимистическими властями Габсбургов, Ягеллонцев, Веттинов и Гогенцоллернов и после успешного ограничения против турок в 1477–79. гг., путём признания управления династии Гуняди в Венгрии императором Фридрихом III., польским королём Казимиром IV и чешским королём Владиславом II. Усилия Матиаса обеспечить наследственность династии Гуняди в Венгрии продолжали противостоять претензиям императора на престол Венгрии. Последняя фаза внешней политики Матиаса Корвина характеризовалась этой поляризацией, которой подчинялись все другие точки зрения внешней политики, включая наступательную оборону против турок. Насколько эта внешняя политика была определена личностью венгерского короля и желанным им централизмом в экономике и обществе, показывается реакцией венгерских сословий, препятствовавших после смерти Матиаса захват престола династией Гуняди, а также Габсбургов на основе наследственного права в Венгрии.

K. NEHRING:

The Foreign Policy of King Matthias I. of Hungary

(Summary)

The author summarizes in his article the development of the Hungarian foreign policy during the reign of King Matthias (1458–1490). His starting point is the Peace Agreement of Wiener Neustadt (1463/64) meaning on the one hand the recognition of Mathias' kingdom, and on the other hand the basis for the hostile approach towards Emperor Friedrich III. The foreign policy of King Matthias is analysed here above all from the point of view of the traditions of rule and of the legitimation of the king's power. The Hungarian foreign policy comes to its peak in 1477–79 after numerous hostilities with the legitimist Habsburg, Jagellonian, Wettinger, and Hohenzollern powers and a successful campaign against the Turks. It was then that Emperor Friedrich III, King Kasimir IV of Poland, and Wladyslaw II of Bohemia recognized the Hunyady rule in Hungary. The effort of Matthias, however, stood firmly against the claims of the emperors to the Hungarian throne. He wanted namely to found a dynasty himself. The last phase of Matthias' foreign policy is characterized by this polarization of efforts putting all other considerations in foreign policy to the background, including even an offensive against the Turks as a means of defense. That the Hungarian Estates blocked the way before a Hunyady heir to the throne after the king' death as well as before the Habsburg succession, shows clearly how strongly this foreign policy depended on the person of the king and on the centralized economy and society he stood for.